

אין הקינין מתפרשות

דף מא. - הרב רונן ולצמן

{ועפי"ז ניחא הא דאקשינן 'והלא דין הוא ומה במקום שלא קידש הגורל קידש השם מקום שקידש הגורל אינו דין שיקדש השם' דמשמע שאף בבהמה איירינן.} אמנם המאירי ס"ל דרב חסדא לא קאי אלא אעופות שנאמר בהן 'לקיחה' ו'עשיה' ולא בשאר קרבנות. וכן סובר התוס' בנזיר כז. למסקנה שאין סברא ללמוד שאר קרבנות מקינין.

ויש לבאר מה הסברא לחלק בין קן ציפורים לשאר צירופי בהמות.

האבן עזרא. על הפסוק [ויקרא ה-ז] "ואם לא תגיע ידו די שה והביא את אשמו אשר חטא שתי ת'רים או שני בני יונה לה' אחד לחטאת ואחד לעלה", הקשה מדוע בדלי דלות צריך להביא גם עולה, ותירץ: "והקרוב אלי שהאחד כנגד האמורים והשני חטאת כמשפט". ומבאר האור שמח שעניינה של עולת העוף להשלים את חטאת העוף, שיהיה בה חלק שעולה למזבח.

ועפי"ז מבאר "ההערות עמ"ס יומא" שעל כן למד רב חסדא שאין הקינין מתפרשין אלא בשעת לקיחה או בשעת עשיה דווקא בקינין בלבד. "דההפרדה בהם קשה היא, דאחד תלוי בחברו וצריך בו קביעת שם טובא, אם כן דינא הוא דמתפרשות או בשעת לקיחה או בשעת עשיה".

דכיון שחטאת העוף ועולת העוף הינם בעצם מהות אחת, הפיצול מקשה להחיל שם על המהות, ויש להגביר את כח האמירה בפה ע"י צרופה למעשה (בין אם זהו מעשה הלקיחה או מעשה ההקרבה).

א

"אמר רב חסדא אין הקינין מתפרשות אלא או בלקיחת בעלים או בעשיית כהן" ופירש רש"י "אין הקינין מתפרשות איזו לעולה ואיזו לחטאת אלא או בלקיחת בעלים או בעשיית כהן. אם כשקנאן אמר זה אני לוקח לעולה ואת זה לחטאת שוב אין הכהן יכול לשנותן בעשייתן. ואם שינה – פסול. ואם כשקנאן לא פירש אע"פ שקרא להן שם לאחר מכן, אין שם חל עליהם, ויכול הכהן לשנותם".

"אמר רב שימי בר אשי מאי טעמא דרב חסדא דכתיב ולקחה ועשה או בלקיחה או בעשייה מיתבי ועשהו חטאת הגורל עושה חטאת ואין השם עושה חטאת שיכול והלא דין הוא ומה במקום שלא קידש הגורל קידש השם מקום שקידש הגורל אינו דין שיקדש השם תלמוד לומר ועשהו חטאת הגורל עושה חטאת ואין השם עושה חטאת והא הכא דלאו שעת לקיחה ולא שעת עשייה היא וקתני דקבע אמר רבא הכי קאמר מה במקום שלא קידש הגורל ואפילו בשעת לקיחה ואפילו בשעת עשייה קידש השם בשעת לקיחה ובשעת עשייה מקום שקידש הגורל שלא בשעת לקיחה ושלא בשעת עשייה אינו דין שיקדש השם בשעת לקיחה ובשעת עשייה תלמוד לומר ועשהו חטאת הגורל עושה חטאת ואין השם עושה חטאת"

כתבו התוס' ישנים, התוס' ראש, והריטב"א דנקט רב חסדא קינין שנאמר בהם 'ולקחה' ו'עשה' וה"ה לכל קרבנות סתומין. (כגון נזיר).

למימר שכבר אמר מעניותו הכא נמי שכבר אמר משעת הפרשה ולרבי חגא מאי איכא למימר לא תימא ואחר כך אמר אלא אימא ואחר כך לקח ואמר"

כתב הרמב"ם [הל' פסוה"מ פרק ה הלכה יא] "כל חייבי קנין שבתורה שהפרישו מעות לקניניהן, רצה להביא בכל המעות חטאת העוף לבדה יביא. רצה להביא בהן עולת העוף לבדה יביא, אפילו אמר אלו דמי חטאתי ואלו דמי עולתי יש לו לערב המעות וליקח בהן כאחד חטאתו ועולתו. או ליקח בכל חטאת או עולה. שאין הקנין מתפרשות אלא בליקחת הבעלים או בעשיית כהן". וקשה דמסוגיין משמע שהפרשת מעות קובעתו.

א. ניתן למר ש'אלו דמי חטאתי ואלו דמי עולתי' לא אמרם בזמן הפרשת המעות, אלא דקשיא דכל כי האי הוה ליה לפרושי.

ב. עוד ניתן לתרץ דס"ל לרמב"ם שהקנין מתפרשים דוקא בשעת לקיחה ממש, או עשיה, ולא בשעת הפרשת מעות. והא דאמר רב ששת "שאמר משעת הפרשה" לטעמו של המקשן אמר וליה לא ס"ל. - כך ביאר הערוך לנר והשפ"א. וע"פ תירוץ זה מובן נימוקו של הרמב"ם שאין הקנין מתפרשות אלא בליקחת הבעלים או בעשיית כהן. (ובשפת אמת ביאר דאין סברא לומר שהקנין יתפרשו בשעת הפרשת המעות, דהרי אין כאן לקיחה כלל).

ג. עוד ניתן לתרץ: שאם אמר מעות אלו לחטאת ואלו לעולה ודאי מהני, והרמב"ם פירושו שהפריש מעות לקנין סתם ואח"כ רוצה לברר, ואף שאמר תוך כדי דיבור שמעות אלו לחטאת ואלו לעולה, כיון שחל על מעות אלו דין של קן, שוב אין יכול

ונראה להוסיף ולבאר שכיון שחטאת העוף ועולת העוף הינם מהות אחת המופיעה בשני גופים, יש להחיל שם על מהות זו באמירה בפה דווקא בזמן שמהות זו מתגלה, והמהות מתגלה ברגע המפגש הראשוני עמה שאצלנו זהו רגע יצירת המהות היינו זמן ההקדשה. ומצינו כן במהר"ל גבי הא דאמר רב יוסף, "איקום מקמי שכינתה דאתיא", שדווקא ברגע שבאה יש לקום, כי אז מתגלה המהות של האם. למדנו שכאשר ישנה מהות כללית המופיעה דרך גופים שונים, אנו נפגשים עם המהות הכללית ברגע הראשון של המפגש עם הפרט. ואחר כך מבחינתנו כאילו המהות הכללית נעלמת ואנו נשארים במגע עם הפרט הבודד (ובדוגמת האם מבחינתנו השכינה כאילו נסוגה לרובד פנימי יותר לאחר רגע המפגש הראשוני עם האם, ונשארת האם כפרט).

וכן בלכה דודי בקבלת שבת נפגשים עם השבת וקמים בבית האחרון, ומדוע לא עומדים כל השבת, אלא אותו עיקרון שברגע הראשון של המגע נפגשים במהות הפנימית.

וכן נראה שבזמן העשיה ע"י הכהן לא שהמהות מסתלקת אלא שהיא מתעלה, וכאילו חודר לתוכה אוצר חיים חדש, ואנו שוב נפגשים עם המהות החדשה וממילא יכולים לקדשה.

ב.

"תא שמע מטמא מקדש עני והפריש מעות לקינו והעשיר ואחר כך אמר אלו לחטאתו ואלו לעולתו מוסיף ומביא חובתו מדמי חטאתו ואין מוסיף ומביא חובתו מדמי עולתו והא הכא דלאו שעת לקיחה ולא שעת עשייה היא וקתני דקבע אמר רב ששת ותסברא והאמר רבי אלעזר אמר רבי הושעיא מטמא מקדש עשיר והביא קרבן עני לא יצא וכיון דלא יצא היכי קבע אלא מאי אית לך

לבררם לעולה ולחטאת שיצא מגדר שעת לקיחה.
ואין כאן דין של תוך כדי דיבור שהרי לא בא
לחזור בו אלא רק להוסיף. אמנם לרש"י ניתן
לומר שתוך כדי דיבור עדיין נחשב שעת לקיחה
ויועילו דבריו. - כך מבאר ב'הערות למסכת יומא'.